

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 27

2—3 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 2 november

Sid.

Interpellationer av:

herr Andersson i Björkäng ang. förbättrade möjligheter till djursjukvård i skogsbygderna och andra glesbebyggda trakter	3
herr Rimmerfors ang. en effektivare svensk forskning på multipelskerosens område	4
herr Jansson i Benestad ang. förläggningen av domänstyrelsens ämbetslokaler	5
herr Jonsson i Strömsund ang. gällande bestämmelser om underlättande för partiellt arbetsföra att erhålla anställning i statens tjänst	6
herr Holmberg ang. missförhållanden, som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar	7
Rättelse av anförande	9

Onsdagen den 3 november

Svar på fråga av:

herr Fröding ang. gällande praxis i fråga om rätt för häradshövdingarna i vissa domsagor att ifrågakomma för transport till annan domsaga	10
fröken Sandell ang. av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärder för att skilja vissa f. d. S.J.-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder	13

Interpellationer av:

herr Spångberg ang. skydd för rådjuren mot jagande hundar under fridlyst tid	16
herr von Friesen ang. de av förre finske censurchefen Kustaa Vilkuna lämnade uppgifterna att material tillhörande den svenska utrikesförvaltningen kommit i orätta händer	16
herr Kilsmo ang. utvidgade svenska insatser till hjälp åt underutvecklade länder	17
herr Cassel ang. redogörelse för de åtgärder, som anses påkallade för bostadsproduktionens uppehållande	17

Tisdagen den 2 november.

Kl. 16.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 27 nästlidna oktober.

§ 2.

Föredrogos var för sig och lades till handlingarna av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställningar:

- 1) angående anskaffande av en ny ångpanna för Tumba bruk; och
- 2) angående sjukpension åt förre förste kammarskrivaren vid riksbankens huvudkontor Karl Ivar Harry Dahl.

§ 3.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet följande på bordet liggande motioner, nämligen:

- nr 715 av herr *Nelander m. fl.* och
- nr 716 av fröken *Wetterström.*

§ 4.

Interpellation ang. förbättrade möjligheter till djursjukvård i skogsbygderna och andra glesbebyggda trakter.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf), som anförde:

Herr talman! Kostnaderna för djursjukvården tenderar att bli alltmer betungande för de mindre jordbruket, särskilt i skogsbygderna. Statsbidrag utgår visserligen till mindre bemedlades kostnader för djursjukvård, för vilket ändamål under innevarande budgetår anslags 1 miljon kronor. Enligt beslut av 1952 års riksdag utgår sådant bidrag till djurägare, vilkens till statlig inkomstskatt taxerade inkomst ej överstiger

4 500 kronor och som ej heller påförts statlig förmögenhetsskatt. Den höjning av inkomstgränsen, som vid ifrågavarande tillfälle beslutades, avsågs utgöra en anpassning till den ändring i penningvärdet som inträtt. Det måste emellertid konstateras, att kostnaderna för djursjukvården genom den utveckling som ägt rum särskilt i skogsbygderna oftast blivit alltför betungande i synnerhet för de mindre jordbruk, som inte uppfyller villkoren för statsbidrag. Det är också anledning att uppmärksamma de svårigheter, som i sådana bygder kan uppstå, när snabb vård av sjuka djur erfordras.

I veterinärdistrikt, som på grund av bebyggelsens gleshet blivit alltför omfattande till ytvidden, blir kostnaderna för veterinärens resor oftast synnerligen betungande. Denna olägenhet har förvärrats ytterligare, när i sådana glesbygder veterinärdistrikt — såsom i en del fall har skett — sammanslagits på grund av kreatursstockens minskning och avstånden till veterinärens stationsort därigenom blivit ännu större.

Det har på senare tid i allt större utsträckning förekommit, att djurägare på grund av att tjänsteveterinären i distriktet åtnjutit semester eller annan ledighet tvingats anlita veterinär från annat distrikt. I de fall, då avstånden mellan veterinärdistriktens stationsorter uppgår till sex å sju mil, vilket inträffar även i mellansvenska bygder, kan det dröja avsevärd tid, innan veterinär kan anträffas och vård av de sjuka djuren kan erhållas. Vid sjukdomsfall, då snar hjälp är erforderlig, kan djurägaren härigenom åsamkas stora förluster.

Men även om djurägaren i tid lyckats få den erforderliga hjälpen, kvarstår det faktum att resekostnaderna blivit betydligt högre än de skulle ha blivit

Interpellation ang. en effektivare svensk forskning på multipelsklerosens område.

vid anlåtande av den ordinarie veterinären. Det förekommer, att vid anlåtande av granndistriktets veterinär resekostnaderna fördyras utöver de vanliga med upp till 45 kronor per fall. En sådan fördyring blir oftast alltför betungande för djurägaren. I sådana fall borde det allmänna träda till, så att djurägaren debiterades resekostnaden från stationsorten i det egna veterinärdistriktet, medan merkostnaden finge gäldas av statsmedel.

Det är naturligtvis önskvärt, att vikarie alltid kunde anskaffas vid den ordinarie befattningshavarens ledighet. Men oftast synes detta vara omöjligt. Det föreligger tydligen brist på yngre befattningshavare, som skulle vara lämpliga för sådana vikariat. Det borde vara statsmakterna angeläget att avhjälpa denna brist.

Med anledning av vad jag ovan anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ställa följande frågor:

1) Har statsrådet uppmärksammat de risker, som djurägarna löper i fall, som ovan berörts, genom att erforderlig vård av sjuka djur ej kan erhållas i tid, och är statsrådet beredd att vidtaga sådana åtgärder, att bättre möjligheter till vikarie kan uppnås vid den ordinarie tjänsteveterinärens ledighet?

2) Har statsrådet vidare uppmärksammat, att i fall, då veterinär från granndistrikt måste anlitas, kostnaderna för djursjukvård i bygder, som ligger avlägset från ifrågavarande stationsort, kan ökas med upp till 45 kronor per fall, och har statsrådet, därest denna möjlighet även i fortsättningen måste anlitas, för avsikt att framlägga förslag om att djurägare må debiteras resekostnad endast från stationsorten i det egna distriktet och att merkostnaden må gäldas av statsmedel?

3) Är statsrådet beredd att delge kammaren sina synpunkter på frågan hur även i övrigt de för glesbygderna allt-

för betungande kostnaderna för djursjukvården skall kunna lindras?

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

Interpellation ang. en effektivare svensk forskning på multipelsklerosens område

Ordet lämnades på begäran till

Herr RIMMERFORS (fp), som yttrade

Herr talman! Mot bakgrunden av dc under våren anordnade upplysningsmötena kring de stora folksjukdomarna och speciellt med tanke på den senaste tidens växande intresse kring frågan om de många tusen svenskar, som drabbats av den kroniska nervsjukdomen multipelskleros (vanligen kallad MS), frågar man sig i allt vidare kretsar, om inte tiden snart är inne för ett speciellt krafttag från det allmännas sida till bekämpandet av denna svårt invalidiserande sjukdom.

Att statsrådet och chefen för inrikesdepartementet visat denna fråga ett personligt intresse är ägnat att inge förhoppningar om en positiv inställning från regeringens sida. Lägets allvar gör dock, att man gärna skulle vilja se vissa problem av denna angelägenhetsgrad behandlade med minsta möjliga tidsutdräkt.

Dit hör frågan om utforskandet av sjukdomens art och orsaker. Forskningsar pågår visserligen i många länder, men då de nordiska länderna är osedvanligt svårt drabbade av sjukdomen ligger det nära till hands för svensk medicinsk forskning att här göra en banbrytande insats. Även om motivet därtill i första hand bör vara rent humanitärt, skulle en effektiv hjälp till de multipelskleros-sjuka också vara en utomordentlig nationalekonomisk vinning.

Enligt senaste beräkningar uppgår antalet MS-sjuka i Sverige för närvarande sannolikt till minst 7 000. Cirka två tredjedelar av antalet sjuka beräknas vara så svårt invalidiserade, att de inte kan

Interpellation ang. förläggningen av domänstyrelsens ämbetslokaler.

sköta sitt arbete. Detta betyder en förlust av cirka 15 miljoner kronor per år enbart för vårt land. Därtill kommer ju att praktiskt taget varje patient måste ha en egen vårdare.

Sverige har framstående forskare, som redan ägnat ett betydande arbete åt klarläggandet av denna hemlighetsfulla sjukdom, om vilken man tills vidare bara vet att den är en organisk nervsjukdom, vars orsaker är okända och mot vilken verksamt botemedel alltså saknas. Man kan tills vidare bara konstatera, att ett förstörelseverk i ryggmärgens nervtrådar genom upprepade recidiv leder till utbredda förlamningar med höggradig invaliditet som följd. Från forskarnas sida antydes att man redan gjort vissa iakttagelser och att gåtans lösning måhända är inom räckhåll. Sjukdomen betecknas på läkarhåll som den kvalitativt svåraste av de svenska folksjukdomarna just nu, varför det kan ifrågasättas, om man inte borde ge den en viss förtursrätt när det gäller forskningsanslag m. m.

Gäller det vidare de av sjukdomen redan drabbade, synes det vara ett intresse av första ordningen att utöver vad som redan gjorts lätta deras bördor, exempelvis genom upprättandet av specialsjukhus med anknytning till vederbörande forskningscentra. Det har visat sig, dels att akutsjukhusen inte lämpar sig för en tillräckligt långfristig vård av MS-sjuka, dels att kronikersjukhusen icke har rum för dem. Knappast något kronikerfall kan i hjälplöshet jämföras med en verkligt invaliderad MS-patient.

Sveriges MS-sjuka har i likhet med sina olyckskamrater i Amerika bildat egna organisationer. Lokala sammanslutningar till inbördes hjälp finns nu i Stockholm, Göteborg och Lund. Sedan våren 1953 existerar också en riksorganisation, Svenska Multipel-Skleros Föreningen. Särskilda förtroendeläkare tillvaratar i respektive städer patienternas intressen. Föreningens ändamål är i första hand

att sammanföra och hjälpa personer, som lider av den organiska nervsjukdomen multipelskleros, att befrämja forskning beträffande MS-sjukdomen, att påverka stat och kommun till gagn för de MS-sjuka samt att verka för upprättandet av specialkliniker eller vårdhem för dem som lider av MS och andra därmed jämförliga sjukdomar, som kräver specialbehandling.

Det ligger något heroiskt gripande i det faktum, att dessa sjuka och deras anhöriga själva tagit initiativet till betydande ekonomiska insatser för att stödja utforskandet av denna sjukdom. Detta gör deras och förtroendeläkarnas insatser ännu mer förtjänta av stöd från det allmännas sida.

Mot bakgrunden av vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

1) Har statsrådet för avsikt att inom den närmaste tiden föreslå eller vidtaga några åtgärder, som kan möjliggöra en effektivare svensk forskning på multipelsklerosens område?

2) Anser statsrådet att något ytterligare kan och bör göras från statsmakternas sida för att ge de svenska MS-sjuka bättre vårdmöjligheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Interpellation ang. förläggningen av domänstyrelsens ämbetslokaler.

Herr JANSSON i Benestad (bf) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Enligt uppgift förberedes en flyttning av domänverkets ämbetslokaler från gamla riksdagshuset på Riddarholmen till Bergshamra i Stockholms ytterområde.

I fråga om våra centrala ämbetsverks förläggning gjordes vid 1953 års riksdag genom bankoutskottets utlåtande nr 10 ett uttalande. I detta heter det, »att frå-

Interpellation ang. gällande bestämmelser om underlättande för partiellt arbetsföra att erhålla anställning i statens tjänst.

gan om de centrala organen förläggning bör prövas från fall till fall och att placeringen av centrala ämbetsverk bör ägnas fortlöpande uppmärksamhet.» Riksdagen gjorde dessa utfästelser till sina.

Det förefaller som om förläggnings av domänverket just vore en sådan fråga som bör nog prövas. Här finnes kanske ett tillfälle att utan att åsidosätta kontakten med departement och övriga centrala organ kunna företaga en utflyttning. Undertecknad anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Har, såsom riksdagen 1953 förutsatte, frågan om domänverkets förläggning prövats ur alla dess utgångspunkter? Om så icke har skett, är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att eventuellt förlägga detta ämbetsverk till någon annan stad än Stockholm?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation ang. gällande bestämmelser om underlättande för partiellt arbetsföra att erhålla anställning i statens tjänst.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JONSSON i Strömsund (s), som yttrade:

Herr talman! I tilläggsbestämmelserna till statens allmänna avlösningsreglemente (SFS 322: 1949) påpekas att »genomförandet av en allmän sysselsättnings- och socialpolitik, som syftar till att tillvarataga de partiellt arbetsföras produktiva förmåga, förutsätter, att staten tager ledningen i detta avseende. Myndigheterna böra undvika att intaga en restriktiv ställning till de partiellt arbetsföra som arbetskraft. Det bör beaktas att grundlagsstadgandet om tjän-

stetillsättning efter förtjänst och skicklighet icke tilldelar de partiellt arbetsföra någon särställning». Tilläggsbestämmelserna bygger på proposition nr 132: 1949, i vilken anföres gällande de partiellt arbetsföra:

»Frågan om att i samhället tillvarata alla tillgänglig arbetskraft har av flera skäl blivit av synnerlig betydelse. Till en början må erinras om den samhällsekonomiska betydelsen av att den samlade produktiva insatsen vidmakthålles och höjes. Det synes mot bakgrunden av befolkningsutvecklingen klart, att utnyttjandet av varje tillgänglig arbetskraftsreserv såväl i nuvarande läge som i framtiden måste vara ett intresse av vikt. Även med hänsyn till kostnaderna för social hjälp i olika former åt dem, som icke hava egna försörjningsmöjligheter, framstår det som ett allmänt intresse, att den tillgängliga arbetskraften i möjligaste mån nyttiggöres.»

Och än vidare: »Den omständigheten, att statsverksamheten i stor utsträckning är organiserad på sådant sätt, att vissa göromål förutsätts skola fullgöras av tjänstemän med viss bestämd anställningsform, såsom ordinarie eller extra ordinarie anställningsform, utgör icke hinder att i särskilt fall med anlitande av annan lämplig anställningsform anställa en partiellt arbetsför med normal arbetsförmåga, därest denne i enlighet med grundlagsstadgandet bör erhålla företräde framför de övriga personer, som ifrågakomma till anställning. Då anställandet av den dugligaste arbetskraften bör betraktas som det primära och anställningsformen såsom sekundär föreligger, etc.»

I tilläggsbestämmelserna förekommer vidare detaljerade anvisningar om de anställningsformer som kan tillämpas.

Tilläggsbestämmelserna skapar vida möjligheter för olika statliga verk och institutioner att anställa partiellt arbetsföra. Granskar man frågan om anstäl-

Interpellation ang. missförhållanden, som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar.

landet av partiellt arbetsföra ur praktisk synvinkel, skall man emellertid finna, att tilläggsbestämmelserna fått synnerligen ringa effekt. Fortfarande tillhör det rena undantagen, att partiellt arbetsföra anställs i statlig tjänst. En undersökning utförd av AMS och redovisad år 1952 med anledning av en tidigare interpellation i denna fråga visar, att av de tillfrågade länsarbetsnämnderna en massiv övervikt fanns för uppfattningen att tilläggsbestämmelserna spelat en ringa praktisk roll.

En del av länsarbetsnämnderna för detta förhållande tillbaka till att de statliga verken över huvud inte beaktat eller känner till tilläggsbestämmelsernas tillkomst. Senare företagna stickprov hos länsarbetsnämnderna har understrukit det faktum, att tilläggsbestämmelserna kommit att få ringa betydelse.

Den ringa praktiska möjligheten att få anställning i offentlig tjänst — kommunerna är om möjligt ännu restriktivare än staten — har spolierat den riktiga tankegången, att staten skall ha ledningen, när det gäller arbetshindrades placering på arbetsmarknaden. Självfallet inverkar detta oförmånligt på det enskilda näringslivets vilja att anställa partiellt arbetsföra. Svårigheterna att placera partiellt arbetsföra avspeglar sig också i arbetsvårdsstatistiken, som visar en betydande balans av ohjälpta fall. Detta borde i och för sig föranleda en prövning av frågan om arbetsvårdsorganisationens utformning och dimensionering.

I sin i april 1952 avlämnade PM med anledning av den tidigare interpellationen anför också AMS att mycket ännu återstår, innan staten tagit ledningen i ifrågavarande avseende. Man anför vidare, att detta främst torde bero på bristande kännedom om bestämmelsernas innebörd, och uttalar som önskvärt, att civildepartementet borde meddela närmare direktiv om bestämmelsernas praktiska tillämpning. Några sådana direk-

tiv från civildepartementet har dock så vitt känt är inte utfärdats.

Med hänvisning till det sagda ber jag om kammarens tillstånd att till chefen för civildepartementet få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat att tilläggsbestämmelserna till statens allmänna avlöningsreglemente (SFS 322: 1949) icke fått den effekt och praktiska betydelse bestämmelserna avsåg att skapa?

2. Om så är fallet, är statsrådet beredd att medverka till åtgärder för att tilläggsbestämmelserna skall bli mer kända och tillämpade i statsförvaltningen, exempelvis genom utfärdandet av direktiv för bestämmelsernas praktiska tillämpning?

3. Är statsrådet beredd att pröva och efter prövningen vidtaga ytterligare åtgärder för att underlätta partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. missförhållanden, som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HOLMBERG (k), som anförde:

Herr talman! Järnvägsstyrelsen har under de senaste åren företagit en mycket omfattande indragning av lägre personal. Allt tyder på att det inte främst handlar om rationalisering i den meningen att man ersatt en del förutvarande personal med tekniska hjälpmedel och bättre organisation. Till helt övervägande del har inskränkningen gått ut över personalen genom en ytterligare högt upptriven arbetsintensitet, försämrade arbetsförhållanden och därav följande stor sjukdomsfrekvens och olyckor i arbetet.

Det stora antalet järnvägsolyckor är

Interpellation ang. missförhållanden, som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar.

också alarmerande, och för allmänheten har dessutom uppstått olägenheter genom tågförseningar och i övrigt försämrad service.

Direkta olycksrisker uppstår bl. a. därigenom att man inte längre har tillräckligt med personal för kontroll och underhåll av banorna. Det är en allmän uppfattning bland personalen vid SJ att tågurspårningar skulle kunna undvikas om inte SJ:s ledning hade åsidosatt trafiksäkerheten för att kunna företa vissa personalindragningar. Sålunda har banvakternas inspektionssträckor förlängts till det dubbla å tredubbla mot tidigare, och kontrollen av banan har inskränkts så att den nu företages endast två å tre gånger i veckan mot förut varje dag. Därigenom har det uppstått ökade risker för trafikolyckor genom rälsbrott och rälsförskjutningar. Till förfång för trafiksäkerheten verkar också enmansbemanningen på rälsbussarna och den minskade möjligheten för lokpersonal och stationär personal att verkställa avsyning och underhåll av maskinerna. Sådana försämringar i fråga om kontrollen och underhållet av banor och rullande materiel är så mycket mer förkastliga som man samtidigt har ökat tåghastigheten och i vissa fall också det tillåtna vagnsaxeltrycket.

När man sålunda har anledning förutsätta att personalindragningarna är en starkt bidragande orsak till trafikolyckorna vid SJ, framstår också de ekonomiska vinster, som man velat uppnå genom dessa åtgärder, såsom högst tvivelaktiga. En enda av de olyckor som inträffat de senaste åren — urspårningen vid Nattavaara i slutet av 1951 — beräknades sålunda, enligt uppgifter i pressen, åsamka SJ en förlust på ungefär en miljon kronor.

Till den ekonomiska sidan av saken hör också att personalindragningarna har lett till tågförseningar och andra brister i fråga om SJ:s godsbehandling, så att många av SJ:s förutvarande kun-

der på grund därav har övergått till att använda andra transportmedel.

Men framför allt bör personalindragningarna bedömas med hänsyn till de offer som krävts genom skador på liv och lem. Trafikolyckorna är de händelser som därvidlag mest uppmärksammas av allmänheten. Men dessutom får många människor även i övrigt sätta livet till eller ådra sig skador och sjukdomar på grund av försämrade arbetsförhållanden. Den ständigt uppdrivna arbetstakten medför i och för sig en sådan anspänning av muskler och nerver att det innebär stora olycksrisker. Vidare har personalindragningarna ofta fått till resultat att det rent tekniskt blivit omöjligt för personalen att iaktta nödig försiktighet. Sålunda förekommer det nu att växlingsarbetet vid vissa tåg utföres av en man, även nattetid och genom kurvor, varvid samarbetet mellan lokpersonal och växlare icke kan upprätthållas. Nu har också den praktiska undervisningen blivit mer och mer eftersatt med de risker detta innebär i en verksamhet, där god förtrogenhet med arbetets alla detaljer och tekniska apparatur är en grundförutsättning för att så långt som möjligt undvika olyckor och missöden. Personalindragningarna har också lett till att man i betydande grad måste använda tillfälligt anställda, som naturligtvis inte hinner få tillräcklig vana i arbetet.

En undersökning som verkstälts av arbetstidsutredningen har visat att hälsotillståndet bland SJ:s anställda förtvivelaktiga drag, som uppenbarligen sammanhänger med att arbetet ofta är så påfrestande i olika avseenden. Sålunda är förekomsten av magsår särskilt stor inom vissa grupper SJ-anställda — ända upp till två och tre gånger så stor som sjukdomsfrekvensen inom andra jämförbara grupper. Utredningen framhåller också att nattarbete, under de ofta otillfredsställande förhållanden som råder för SJ:s anställda,

Rättelse av anförande.

nr 718, av herrar *Nihlfors* och *Henriksson*.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Rättelse av anförande.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HÅSTAD (h), som yttrade:
Herr talman! I remissdebatten i förra veckan berörde jag bl. a. det nya valsystemet och nämnde därvid några siffror rörande totalresultatet av årets landstingsval sett med hänsyn till den s. k. landstingsproportionaliteten. Jag gjorde då till protokollet en uttrycklig reservation som löd: »Jag har själv inte sammanställt siffrorna, men de har gjorts upp på högerns expedition och jag förutsätter att de är riktiga.»

De av mig sålunda åberopade siffrorna har emellertid tyvärr visat sig inte vara alltigenom riktiga utan skall i stället vara följande.

Högern har fått en underrepresentation på 11, bondeförbundet en överrepresentation på 11, folkpartiet en överrepresentation på 7, socialdemokraterna en överrepresentation på 15 och kommunisterna en underrepresentation på 22.

Socialdemokraterna har sålunda inte blivit så starkt överrepresenterade som jag genom de i remissdebatten angivna siffrorna ville göra gällande. Jag är givetvis angelägen att den fortsatta diskussionen om valsystemet skall bygga på riktiga siffror, och jag har därför nu begagnat tillfället att göra denna korrigerering, som dock i övrigt knappast ändrar mitt omdöme om valmetodens grad av tillförlitlighet.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.22.

In fidem
Gunnar Britth.

förorsakar ökad tendens till felhandlingar, vilket utredningen finner särskilt betänkligt för personalgrupper inom SJ som har säkerhetstjänst.

Personalorganisationer har vid upprepade tillfällen påtalat dessa och andra missförhållanden. Allmänheten har också givit uttryck för sin stigande oro över att trafiksäkerheten eftersättes. Men SJ:s ledning fortsätter på den inslagna vägen utan hänsyn till dessa opinionsyttringar. I några fall har de beordrade personalindragningarna visserligen inställts, men då har det berott på att den nya »ordningen» lett till fullständigt kaotiska förhållanden i trafiken. Däremot tycks de orimligt påfrestande arbetsförhållandena för personalen, försummelse i fråga om materielunderhållet och riskerna för olyckor icke kunna förmå järnvägsstyrelsen att frångå denna politik.

Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande fråga:

Avser statsrådet att företa något ingripande med anledning av de missförhållanden som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 220, angående bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stilleståndsövervakningen i Korea m. m., tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 10.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 217, angående statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner efter den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande m. m., nämligen

nr 717, av herrar *Rubbestad* och *Jansson* i Benestad, och

Onsdagen den 3 november.

Kl. 14.00.

§ 1.

Svar på fråga ang. gällande praxis i fråga om rätt för häradshövdingarna i vissa domsagor att ifrågakomma för transport till annan domsaga.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Frödings fråga angående gällande praxis i fråga om rätt för häradshövdingarna i vissa domsagor att ifrågakomma för transport till annan domsaga.

Svaret, som före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, upplästes nu av herr statsrådet Zetterberg. Svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Herr Fröding har frågat mig, om det för justitiedepartementets utnämningsspraxis föreligger någon regel, enligt vilken häradshövdingarna i vissa av rikets domsagor inte skulle kunna komma i fråga för transport till annan domsaga, samt, därest så är fallet, hur denna regel är närmare utformad och varmed densamma anses kunna motiveras.

Till svar på dessa frågor vill jag anföra följande.

Sedan mycket lång tid tillbaka gäller som en allmän regel vid utnämning till häradshövdingämbete, att häradshövding i annan domsaga inte äger komma i fråga. Motiveringen härför ligger i den betydelse det äger för rättsvården att häradshövding växer in i sin domsaga och förvärvar en ingående kännedom om dess befolkning. Häradshövdingämbetena bör därför inte vara några karriärtjänster, från vilka man efter kort tid kan söka befordran till annat, måhända bättre av-

lönat sådant ämbete. Den som erhåller en domsaga bör alltså inrätta sig för att han skall förvalta detta ämbete under sin återstående tjänstetid.

I vissa undantagsfall har emellertid, likaledes sedan gammalt, transport till annan domsaga medgivits, då detta varit särskilt motiverat. Främst har härvid den första domsagans avlägsna belägenhet ansetts motivera transport. Under de senaste tjugu åren har denna synpunkt föranlett transport från domsagorna i de båda nordligaste länen samt från Ångermanlands norra och västra, Härjedalens och Gotlands domsagor. Jag vill betona, att dessa undantag inte är uttryck för någon rättighet för dessa häradshövdingar att under alla förhållanden erhålla transport. Utnämningsspraxisen måste i varje särskilt fall prövas med beaktande av den tid häradshövdingen tjänstgjort i den första domsagan och hans övriga meriter, den sökta domsagans storlek och beskaffenhet samt medsökandenas skicklighet och förtjänst.

Härefter anförde:

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Jag ber till en början att få tacka herr justitieministern för svaret på min fråga, även om jag inte är så särskilt tillfredsställd med innehållet i svaret.

Innan jag går in på att kommentera svaret, skulle jag emellertid vilja i all korthet motivera, varför jag över huvud taget ställt denna fråga. Jag är därvid särskilt angelägen att betona, att jag här inte har talat i egen sak utan på kårens vägnar. För kåren är det nämligen av mycket stort värde att få denna fråga officiellt klarlagd. För

Svar på fråga ang. gällande praxis i fråga om rätt för häradshövdingarna i vissa domsagor att ifrågakomma för transport till annan domsaga.

egen del trivs jag emellertid alldeles förträffligt i min domsaga i Sundsvall, och jag har ingen som helst tanke på att söka transport därifrån. Det enda, som möjligen skulle kunna få mig att i en framtid ändra uppfattning i detta avseende, skulle vara, om min läkare ansåg domsagans terräng alltför tungsprungen för en häradshövding av format. Det är nämligen, herr talman, inte utan sina fysiska påfrestningar att, som ibland händer, bli nödsakad att i ett expropriationsmål gå över en kraftledningsgata på kanske en mils längd och med ideliga nivåskillnader, varierande mellan 100 och 500 meter. Samma påfrestningar kan ju också förekomma, när man skall gå upp vissa gränser.

Justitieministern har svarat, att regeln sedan gammalt är den, att en förflyttning av häradshövding till annan domsaga icke bör förekomma och att motivet härför är, att häradshövdingen bör växa in i sin domsaga och förvärva en ingående kännedom om dess befolkning. Samma motiv torde väl kunna föranleda transportförbud även för åtskilliga andra tjänstemannakategorier. Mig veterligen föreligger intet som helst sådant förbud, fränsett en tidsbestämmelse för kyrkoherdarnas del. Det förhåller sig nämligen så, att en präst, som redan är kyrkoherde i en församling, inte får uppföras på nytt kyrkoherdeförslag, förrän han verkat i den tidigare församlingen i minst fem år. För kyrkoherdarna som själasörjare föreligger väl obestriddligen ett mycket stort behov av ingående personkännedom om församlingsborna, men detta har icke ansetts böra utsluta dessa präster från transportmöjlighet i princip.

Jag skulle i detta sammanhang vilja nämna åtminstone en annan tjänstemannakategori, för vilken en nära förtrogenhet med orten och dess förhållanden väl är lika önskvärd som för häradshövdingarna. Jag tänker då på

distriktslantmätarna. För dem gällde — enligt vad som uppgivits för mig — tidigare den regeln, att bara vissa, mindre välbelägna stationeringsorter ansågs kunna medföra transport. Den regeln har man emellertid nu gått ifrån och ändrat därhän, att var och en i princip kan ifrågakomma för transport en gång, men att en besvärlig tidigare stationeringsort givetvis tas i beaktande. Motsvarande regel borde enligt min uppfattning också kunna tillämpas beträffande häradshövdingarna.

Jag kan, även om det verkar en smula sofistiskt, i detta sammanhang framhålla, att våra grundlagsstiftare på sin tid tydligen förutsatte, att transportmöjlighet föreläge för domare över huvud taget. Det sägs nämligen i 36 § regeringsformen, och man får se det e contrario, att domare icke utan egen ansökan må till andra tjänster befordras eller flyttas. Följaktligen torde han kunna flyttas på egen ansökan.

Den av justitieministern påtalade regeln är som nämnts gammal, men sedan dess tillkomst har nog en hel del förhållanden ändrats. Detta kanske borde föranleda en ändring eller i varje fall en modifiering av denna regel. Jag skall här bara nämna några synpunkter.

För det första var en domsaga ju tidigare »ett mycket indräktigt pastorat». Med en häradshövdings tidigare realinkomster, som avsevärt översteg de nuvarande, torde det exempelvis inte ha erbjudit alltför stora uppoffringar att — om realskola eller gymnasium saknades på kansliorten — anordna ett skolhushåll i annan stad. Med nuvarande reallöner skulle detta knappast vara möjligt.

För det andra fanns det tidigare inte någon bostadsbrist, utan en häradshövding kunde nog alltid, även om domsagan inte höll tjänstebostad, påräkna att på orten erhålla en bostad, som

Svar på fråga ang. gällande praxis i fråga om rätt för häradshövdingarna i vissa domsagor att ifrågakomma för transport till annan domsaga.

fullt motsvarade hans behov. Så är nu icke fallet.

En tredje synpunkt: förr, då det ansågs mycket angeläget att revisionssekreterarna stannade kvar som föredragande i högsta domstolen under inte alltför få år, så fann man det kanske också önskvärt att dessa revisionssekreterare inte skulle behöva påräkna transportkonkurrens i fråga om den domsaga, på vilken vederbörande måhända sedan länge gått och siktat. Numera föreligger som bekant inte detta eventuella skäl för transportförbud.

Det kan givetvis också finnas många personliga skäl, som fullt motiverat gör att en häradshövding så småningom vill söka transport. Det kan, såsom jag förut antydde, vara fråga om hälso-skäl. Det kan vara fråga om barnens skolgång eller kanske bostadssvårigheter. Det kan vidare, utan att någon direkt ohälsa föreligger, kanske visa sig att arbetsbördan med tiden blir alltför pressande för häradshövdingen i just den domsaga, där han blivit placerad. Det kan slutligen vara fråga om personliga konflikter av varjehanda slag, som leder till vantrivsel, ja, om mycket annat.

När jag här anmält missnöje med den av justitieministern givna regeln, som ställer häradshövdingarna i en beklaglig särklass, har det inte alls skett därför att jag skulle vilja komma åt herr Zetterberg. Han är ju på intet sätt ansvarig för regelns tillkomst — när den kom till, hade väl ingen av oss ens hunnit in i den juridiska koltåldern. Men med hänsyn till den reformvillighet, som herr justitieministern ådagalagt på så många andra områden, tillåter jag mig dock uttala den förhoppningen, att han åtminstone skall överväga en ändring av regeln. I varje fall hoppas jag att han inte skall visa alltför liten liberalitet vid bedömandet av de speciella skäl, som må komma att åberopas för ett frångående av regeln i det särskilda fallet.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Jag vill i anledning av vad herr Fröding nu anfört helt kort erinra om vad som förekom här i riksdagen för något mer än tio år sedan då samma fråga behandlades.

Inledningsvis vill jag erinra om vad jag förut sagt och vad herr Fröding alldeles nyss påminde om, nämligen att det är en mycket gammal, och också oskriven lag, att häradshövdingarna skall vara kvar i sina tjänster.

När förslaget till lönereglering för häradshövdingarna behandlades i riksdagen år 1943, tog man just med tanke på de förändringar som blev följden av denna lönereglering — det var ju en av de omständigheter som herr Fröding nu åberopade — upp frågan om de s. k. domsagetransporterna, och därvid yttrade sig bl. a. herr Siljeström, som i likhet med herr Fröding är en framstående lantdomare och väl hemmastadd i dessa förhållanden. Han befarade att det kanske i anledning av löneregleringen skulle kunna bli någon ökning av dessa transporter, och så fortsatte han: »Men mot en sådan praxis måste redan från början resas en bestämd varning. Transporter av häradshövdingar böra inskränkas så mycket som möjligt och endast äga rum i sådana fall, då domsagans avlägsna belägenhet kan utgöra skäl för häradshövdingens förflyttning efter en viss, ej alltför kort tjänstgöringstid. Det är nämligen så, att häradshövdingarnas bekantskap med och kändedom om domsagan och dess befolkning, om levnadsförhållandena inom domsagan, om dess ekonomiska och geografiska struktur, är av ofantlig betydelse för ett rätt utövande av domaremakten. Men en sådan bekantskap och kändedom förvärfvas icke i en handvändning, utan därtill åtgår en rundlig tid. Det är därför angeläget, att man icke i andra fall än då starka skäl tala därför kastar bort en sådan tillgång. Trans-

Svar på fråga ang. av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärder för att skilja vissa f. d. SJ-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder.

port av häradshövdingar bör följaktligen icke ske annat än i undantagsfall.»

I anledning av detta herr Siljeströms uttalande yttrade sig senare under debatten herr Gärde, som ju är den främste av de många personer, vilka arbetat med den stora processreformen, och som alltså sitter inne med en utomordentlig sakkunskap beträffande de förhållanden det här gäller. Han sade: »Även med hänsyn till vad herr Siljeström yttrade angående transport av domare från en domsaga till en annan är jag helt av samma mening som han. Jag tror också, att den principen väl är grundläggande för utnämningsärendenas behandling i justitiedepartementet.» Han hade tidigare varit justitieminister, och Siljeström hade varit expeditionschef i justitiedepartementet. De var båda också i dessa egenskaper sakkunniga.

Jag vill med dessa citat endast ha understrukit, att starka skäl, vilka på detta område särskilt sakkunniga personer sedan länge har accepterat, talar för att man i regel inte skall medge sådan transport som här ifrågasättes. Å andra sidan kan man också, som herr Fröding har gjort, anföra skäl för motsatsen. Jag är inte beredd att ta denna fråga under omprövning nu. Jag har bara velat ytterligare understryka att man inte kan göra detta, om det nu skall ske, utan allvarliga och ingående överväganden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Svar på fråga ang. av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärder för att skilja vissa f. d. SJ-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Fröken Sandell har frågat mig om jag anser, att järnvägsstyrelsen tagit tillräcklig hänsyn till förekommande omständigheter av ömmande art, då styrelsen vidtagit åtgärder för att skilja vissa f. d. SJ-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder.

Jag har låtit frågan gå vidare till järnvägsstyrelsen, som därvid i huvudsak meddelat följande.

Svårigheterna att erhålla bostäder åt SJ:s anställda har alltmer ökat. Det stora flertalet tjänstemän, som har pensionerats, har med kännedom om att upplåtelse tiden för deras bostäder utgår med tjänstetidens slut skaffat sig bostäder på annat håll. I många fall har tjänstemän dock bott kvar efter tjänstetidens slut, och detta har visat sig alltmer bli fallet, sedan statens järnvägar underlåtit att vidtaga vräkningsåtgärder. Att bostäderna icke kunnat frigöras, har emellertid visat sig vara förenat med allt större kostnader och olägenheter för statens järnvägar.

För att kunna tillgodose befattningshavare i aktiv tjänst med familjebostäder å stationeringsorten har styrelsen bl. a. ansett sig böra i skrivelser till linjemyndigheterna och personalorganisationerna understryka bestämmelserna i gällande avlöningsreglemente och de likalydande bestämmelserna i tjänstebostadskontrakten, vilka föreskriver, att innehavare av tjänstebostad vid pensionering skall avflytta från bostaden närmaste fardag efter avgången. Senast i augusti 1952 har styrelsen erinrat härom och meddelat föreskrifter om uppsägning av kontrakt.

De uppsägningar, som därefter förekommit, har lett till överklaganden hos olika hyresnämnder. I ett fall har statens hyresråd meddelat utslag, innebärande att en uppsägning ogiltigförklarats, då den gällt en pensionär, som

Svar på fråga ang. av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärder för att skilja vissa f. d. SJ-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder.

fått bo kvar efter den första laga fardagen efter avgången ur tjänst.

Hyresrådets utslag innebär, att om tjänstebostadsinnehavarna icke uppsäges, när de avgår med pension, kommer allt fler tjänstelägenheter att undandragas SJ:s aktiva personal. För att undvika denna konsekvens har SJ i åtskilliga fall sagt upp f. d. anställda från deras tjänstebostäder och, när uppsägningarna icke lett till något resultat, begärt vräkningsdomar. SJ har dock hittills icke låtit någon av dessa gå i verkställighet.

Beträffande förhållandena i Karlstad meddelar järnvägsstyrelsen, att det totala antalet befattningshavare i SJ-tjänst där för närvarande utgör 244. Av dessa befattningshavare bor 37 stycken i bostäder tillhöriga SJ. SJ äger emellertid i Karlstad sammanlagt 67 lägenheter. Av dessa disponeras 16 av pensionärer och 14 av andra, verket utomstående hyresgäster, som inflyttat under 1930-talet, då SJ:s bostadstillgång var god. Av nuvarande befattningshavare i Karlstad har tre, som förflyttats dit från annan ort, ännu sina familjer kvar på den tidigare stationeringsorten på grund av att bostäder icke kunnat erhållas i Karlstad. Ytterligare tre tjänstemän skulle behöva överföras dit, men detta har icke kunnat ske därför att bostäder icke stått att uppbringa. Sammanlagt rör det sig om elva befattningshavare, som för dagen står utan eller söker familjebostad.

De av interpellanten berörda uppsägningarna i Karlstad gäller bl. a. ett f. d. trafikbiträde, K. S. Karlsson, som bott i SJ:s fastighet Kyrkogatan 2 i 35 år och som avgick med pension den 1 mars 1954. Där bor dessutom 18 familjer, varav ingen är eller varit anställd vid SJ, och vidare tolv familjer, där mannen är pensionerad från tjänst hos SJ. Karlsson har sedan flera år tillbaka vetat, att han skulle avgå med

ålderspension den 1 mars 1954, och känt till bestämmelserna om avflyttning första laga fardag efter pensionering. Han har vidare i december 1953 uppsagts till avflyttning och vid slutet av april i år på nytt anmodats därom. Sedermera har vräkningsdom begärts och erhållits. Frågan om verkställighet av domen har emellertid hittills icke aktualiserats av SJ.

Det andra av interpellanten berörda fallet gäller f. d. maskinbiträdet Jakobsson, som vid avgången med pension den 1 februari i år uppsagts från sin tjänstebostad med avflyttning den 1 april. Vräkningsdom har erhållits, men begäran om verkställighet har ej heller i detta fall ingivits.

Så långt järnvägsstyrelsen. För egen del vill jag tillägga följande.

Anledningen till de uppsägningar, som interpellanten fört på tal, är ju, såsom framgått av det sagda, SJ:s svårigheter att skaffa bostäder för sin personal. Dessa svårigheter har lett till vantrivsel bland personalen och orsakar dessutom SJ rätt stora kostnader för tjänstgöringstraktamenten m. m. Jag kan därför förstå, att styrelsen sökt utnyttja de möjligheter, som står till buds, att tillhandahålla den aktiva personalen åtminstone de bostäder som SJ självt äger. Att man därvid gått så långt som man gjort i de nu aktuella fallen, måste ses som en konsekvens av det utslag i hyresrådet, som jag tidigare nämnt och som innebär att, om bestämmelserna om avflyttning i tjänstebostadskontrakten inte bevakas, ett normalt hyresförhållande automatiskt uppstår, varigenom SJ går miste om dispositionen av tjänstebostäderna på obestämd tid. Det kan enligt min mening icke råda någon tvekan om att denna konsekvens ur drifts- och andra synpunkter i åtskilliga fall skulle vara mycket olycklig och att det därför inte torde vara möjligt för SJ att annat än i undantagsfall gå efter på kontraktens

Svar på fråga ang. av järnvägsstyrelsen vidtagna åtgärder för att skilja vissa f. d. SJ-anställda i Karlstad från deras innehavda tjänstebostäder.

bestämmelser om avflyttning. I de fall som nu är aktuella inser jag i likhet med interpellanten, att så ömmande omständigheter föreligger, att speciella hänsyn är motiverade och att en avflyttning icke bör framtvingas med mindre andra lägenheter, som rimligen bör kunna accepteras, ställs till de nu berörda familjernas förfogande. Enligt vad jag under hand erfarit, ser man inom järnvägsstyrelsen saken på samma sätt.

Härpå anförde

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det uttömmande svar som jag har fått på min fråga.

Min avsikt var att bereda möjlighet till en saklig upplysning i ett fall, där statens ställning som arbetsgivare uppmärksammats i den diskussion som uppstått bland allmänheten. Jag finner svaret tillfredsställande och är särskilt glad över den deklaration statsrådet avgivit utöver upplysningarna i sak.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts på bordet ligande proposition nr 220, angående bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stilleståndsövervakningen i Korea m. m.

§ 4.

Föredrogs var för sig och remitterades till statsutskottet följande på kammarens bord vilande motioner:

nr 717 av herr *Rubbestad* och *Jansson* i Benestad samt

nr 718 av herrar *Nihlfors* och *Henriksson*.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Björkäng vid kammarens nästföregående

sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående förbättrade möjligheter till djursjukvård i skogsbygderna och andra glesbebyggda trakter.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Rimmerfors* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan om att få framställa interpellation till herr statsrådet chefen för inrikesdepartementet angående en effektivare svensk forskning på multipelsklorens område.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Jansson* i Benestad vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående förläggningen av domänstyrelsens ämbetslokaler.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Jonsson* i Strömsund vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående gällande bestämmelser om underlättande för partiellt arbetsföra att erhålla anställning i statens tjänst.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs den av herr *Holmberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan

Interpellation ang. skydd för rådjuren mot jagande hundar under fridlyst tid. —
Interpellation ang. de av förre finske censurchefen Kustaa Vilkuna lämnade uppgifterna att material tillhörande den svenska utrikesförvaltningen kommit i orätta händer.

att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående missförhållanden, som uppstått för de anställda och för allmänheten genom personalindragningarna vid statens järnvägar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 10.

Interpellation ang. skydd för rådjuren mot jagande hundar under fridlyst tid.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr SPÅNGBERG (s), som yttrade:

Herr talman! I en interpellation år 1948 påtalades hur hundar grasserade bland rådjuren under vintermånaderna. Interpellationen utmynnade i en fråga om åtgärder till skydd för rådjursbeståndet. Svaret på interpellationen gick i gynnsam riktning. Vissa åtgärder torde också ha vidtagits för att hindra hundarnas framfart särskilt under snörika vintrar.

Vad som gjorts är emellertid långt ifrån tillräckligt. Alltjämt grasserar lössläppta hundar bland rådjuren. De jagar utan tillsyn, river och äter stycken ur levande djur. Tidningarna innehåller ofta skildringar från dylika rådjurs tragedier, och folk uppröres över att detta fått fortsätta.

I Värmland har länets natur- och djurskydds förening tagit upp frågan genom en omfattande opinionsyttring. Någon gång under april innevarande år införde föreningen i länstidningarna ett upprop till dem som ville vara med om en kampanj i syfte att hos myndigheterna begära åtgärder för att stoppa hundarnas framfart bland rådjuren. Uppropet fick en mycket stor anslutning, och ca 15 000 personer har genom sina namnteckningar ställt sig bakom detsamma. Utom dessa enskilda

personer har ett stort antal organisationer av olika slag anmält sin anslutning till kampanjen. Man kan konstatera ett allmänt intresse för detta spörsmål i de trakter där denna fråga är aktuell.

I anslutning till vad här anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Har statsrådet observerat den hets och plåga rådjuren i vissa delar av landet alltjämt utsättes för genom — under för rådjuren fridlyst tid — jagande hundar, och kan man vänta att åtgärder snabbt vidtages i syfte att uppnå skydd åt vårt lands rådjursbestånd?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Interpellation ang. de av förre finske censurchefen Kustaa Vilkuna lämnade uppgifterna att material tillhörande den svenska utrikesförvaltningen kommit i orätta händer.

Herr von FRIESEN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I en finsk tidskrift har förre chefen för den finska censuren professor Kustaa Vilkuna publicerat uppgifter, att bl. a. handlingar uppräntade av svenska diplomater skulle ha kommit i orätta händer.

Utrikesdepartementet har meddelat, att det kommer att utfärda en kommuniké i ärendet. Spörsmålet synes dock vara av den art, att riksdagen bör få en redogörelse för sakhållandet. Jag hemställer därför om kammarens tillstånd att till utrikesministern få framställa följande fråga:

Vill herr utrikesministern lämna en redogörelse för resultatet av undersökningen rörande de av förre finske cen-

Interpellation ang. utvidgade svenska insatser till hjälp åt underutvecklade länder. —**Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som anses påkallade för bostadsproduktionens uppehållande.**

surchefen Kustaa Vilkuna lämnade uppgifterna, att material tillhörande den svenska utrikesförvaltningen kommit i orätta händer?

Denna anhållan bordlades.

§ 12.**Interpellation ang. utvidgade svenska insatser till hjälp åt underutvecklade länder.**

Ordet lämnades på begäran till

Herr KILSMO (fp), som yttrade:

Herr talman! Med hänvisning till den rådande världsnöden anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få framställa följande interpellation:

Har regeringen för avsikt att föreslå 1955 års riksdag utvidgade svenska insatser till hjälp åt underutvecklade länder?

Denna anhållan bordlades.

§ 13.**Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som anses påkallade för bostadsproduktionens uppehållande.**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr CASSEL (h), som anförde:

Herr talman! Den normala gången för finansieringen av bostadsbyggnadet är ju både när det gäller flerfamiljshus och i fråga om egnahem, att byggherren till en början hos en affärsbank söker och får ett byggnadskreditiv. Detta kreditiv gör det möjligt för honom att undan för undan betala byggmästare, entreprenörer och materialleverantörer. Sedan bygget blivit färdigt och avsynat brukar byggnadskreditivet utbytas mot inteckningslån. Dessa inteckningslån lämnas normalt inte av affärsbankerna utan av spar-

banker, försäkringsbolag eller hypoteksinrättningar samt, såvitt avser toppbelåning, av bostadsstyrelsen.

Efter vad som förekommit på kapitalmarknaden under de senaste veckorna har denna mekanism i viss mån råkat i olag. I varje fall har fara uppstått för att den snart nog kan komma att råka i olag.

Genom den omfattande statliga upplåningen torde sparbankerna, som redan har knapp tillgång på pengar, bli äderlättna på betydande belopp i och med att insättare tar ut medel från sina bankräkningar för att likvidera gjorda teckningar på det 4-procentiga statliga obligationslånet. Sparbankerna blir med hänsyn till detta åtminstone under de närmaste månaderna urständ-satta att i annat än relativt begränsad omfattning överta byggnadskreditiv från affärsbankerna. Redan nu har man kännning härav på sparbankshåll. Byggherrar som vill utbyta sina kreditiv mot inteckningslån nödgas därför vänta.

Försäkringsbolagen har genom teckningar på de under de senaste månaderna emitterade statslånen blivit så hårt engagerade, att de premieinkomster de kan räkna med under innevarande år och ett stycke in på näret i de flesta fall redan torde vara tagna i anspråk. Ej heller försäkringsbolagen har därför möjlighet att under den närmaste tiden lämna inteckningslån i nämnvärd omfattning.

Återstår då hypoteksinrättningarna. Som bekant erhåller dessa inrättningar medel för sin utlåning genom att försälja obligationer. Deras senaste obligationslån är daterat den 15 april detta år, och försäljningen av obligationerna avstannade någon gång kring månads-skiftet juli—augusti och har därefter icke kunnat återupptagas. Detta gäller såväl stadshypotekskassans som bostadskreditkassans obligationer. Enligt

Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som anses påkallade för bostadsproduktionens uppehållande.

uppgift samlar sig ansökningar om erhållande av hypotekslån nu på hög i de olika hypoteksföreningarna. Ej heller hypoteksinrättningarna har därför i dagens läge möjlighet att uppträda som långgivare.

Den sammanlagda effekten av allt detta är, att byggnadskreditiven har kommit att bli liggande kvar hos affärsbankerna. Medan samtliga byggnadskreditiv den 31 augusti 1953 utgjorde 584 milj. kronor och den 30 september 1953, sedan bankerna övertagit vissa kommunala byggnadskreditiv, 661 milj. kronor, är senaste tillgängliga siffra — den 30 september 1954 — 1 157 milj. kronor. Praktiskt taget hela denna kreditgivning torde avse affärs- och bostadsfastigheter. Ansvällningen har till viss del sin grund däri att avlyftningen av byggnadskreditiven i augusti och september månader nedgått väsentligt för att därefter praktiskt taget upphöra. Detta kan snart nog leda till att affärsbankerna tvingas begränsa utlämnandet av nya byggnadskreditiv, vilket i sin tur får till följd att de som vill bygga flerfamiljshus eller egnahem blir urståndsatta att fullfölja sina planer.

För den händelse icke snara åtgärder kommer till stånd synes byggnadsverksamheten, såvitt det gäller bostadshus, kunna komma att allvarligt hindras eller fördröjas på grund av finansieringssvårigheter.

I detta läge anhåller jag, herr talmän, om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att lämna kammaren en redogörelse för de åtgärder som statsrådet må anse påkallade för att hålla bostadsproduktionen uppe?

Denna anhållan bordlades.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till reglemente angående förvaltningen av riksförsäkringsanstaltens yrkesskadeförsäkringsfond,

nr 159, i anledning av väckta motioner om bildande av ett statligt aktiebolag med uppgift att i Norrland starta vissa förädlingsindustrier och

nr 160, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om ledarhundar till de blinda.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.31.

In fidem
Gunnar Britth.